

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:3, Issue:7
sssjournal.com

pp.180-196
ISSN:2587-1587

2017
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 16/07/2017 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 18/08/2017
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 03.09.2017

ARAPÇA DİL BECERİLERİNİN ÖĞRETİMİNDE SARFIN (MORFOLOJİNİN) YERİ*

THE PLACE OF MORPHOLOGY IN THE TEACHING OF ARABIC LANGUAGE SKILLS

Yrd.Doç.Dr. Cihaner AKÇAY

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi, Arapça Dili Eğitimi, Ankara/Türkiye

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalında 2016- 2017 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde öğrenim gören 56 ikinci sınıf, 48 üçüncü sınıf olmak üzere toplam 104 öğrenciye kapsamlı sarf(morfoloji) teşhis sınavı uygulamak ve sınavda yapmış oldukları hataları ortaya çıkarmaktır. Daha sonra bu hataları, morfolojik yapılarına göre sınıflandırmak, bunların anlamlara etkilerini incelemek, yani global (bütüncül) ve kısmi hatalar olarak sınıflandırmak, nedenlerini yorumlamak ve karşılaşılan temel sorunları ve bu sorunların çözümünde kullanılacak öğretim yöntemlerini belirlemektir. Ayrıca bunların dil becerilerine etkisini açıklamaktır.

Sonuç olarak, karşılaşılan temel sorunları ve bu sorunların çözümünde kullanılacak öğretim yöntemlerini belirlemektir. Ayrıca bu çalışma araştırmacılara, Arapça öğretmenlerine ve müfredat düzenleyenlere dil öğretim süreçlerini kolaylaştırmada yardımcı olacak bazı öneriler sunacak ve Arapça öğrenen Türk öğrencilerin kendi morfolojik hatalarının farkına varmalarına yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Arapça Öğretimi, Dil Becerileri, Sarf (morfoloji),Hata Çözümlemesi.

ABSTRACT

The aim of this study is to conduct a detailed diagnostic morphology test to totally 104 students, 56 second year, 48 third year, studying in the Department of Arabic Language Teaching, Gazi Faculty of Education, Gazi University in the 2016-2017 academic year and identify the errors of the students. Then, classifying them according to their morphological structure, examining their effect on the meaning, in other words, classifying them as global and partial errors, interpret their reasons and identifying the problems to be faced and the teaching methods in solving the faced problems. Also, explaining the effects on the language skills.

As a conclusion, it is to identify the problems to be faced and the teaching methods to overcome the faced problems. Additionally, this study will offer some examples to help the researchers, Arabic teachers and curriculum programmers to ease the language teaching processes and will help the Turkish students learning Arabic to realize their morphologic errors.

Key Words: Arabic Teaching, Language Skills, Morphology, Error Analysis

1. GİRİŞ

Dil, dört temel beceri olarak kabul edilen dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin işlevsel bütünlüğünden oluşmaktadır (Demirel, 2003: 24). Bir dili tam olarak bilmek için bu temel dil becerilerine hâkim olmak gerekir. Fakat bu dört becerinin kazanılması için de üç bileşenin (components) yani, dilbilgisi, telaffuz ve kelime bilgisinin (Kahraman, 2015: 145) öğrenilmesi

* Bu çalışma 12-14 Mayıs Tarihler arasında İKSAD ev sahipliğinde Gaziantep'te düzenlenen AL-FARABİ Kongresinde sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

gerekir. Daha açık bir ifadeyle, öğrencinin duyduğu veya okuduğu mesajı anlama veya anlamama derecesi bu dilin sözcüklerini, gramerini anlamasına dayanır. Bunları anlamak ise, dilin en küçük birimleri olan sesbirimleri (fonemleri) kavramasına bağlıdır (Muhammed, 1996:107).

Dil becerilerinin hepsi önemlidir. Bunlardan birini kazanamayan öğrenci o dili tam olarak öğrenmiş sayılmaz. Dil, anlama ve anlatma becerileri aracılığı ile iletişim sürecini gerçekleştirir. Anlama becerileri, dinleme ve okuma; anlatma becerileri ise konuşma ve yazmadır. Birey, başkalarının duygu ve düşüncelerini anlamak için dinler ve okur; duygu ve düşüncelerini anlatmak için ise konuşur ve yazar (Emiroğlu ve Pınar, 2013: 769). Kişinin anlama becerisi dinleme ve okuma yoluyla gelişir. Okuma ve dinleme dışarıdan gelen uyarıcıların anlamlandırılması bakımından benzerlik gösterir. Okumanın, yazılı harflere bakıp, sadece onları seslendirmeyi değil, o harflerin oluşturduğu sembolleri çözüp onları anlamlandırmayı gerektirdiği gibi dinleme de sadece ses dalgalarını işitmeyi değil, o dalgaların oluşturduğu sembolleri çözmeyi ve onları anlamlandırmayı gerektirir (Karagöz, 2010: 42). Anlama ve anlatma becerileri birbiriyle ilişkilidir. Aslında tüm beceri alanları birbirini desteklemektedir. Anlama becerilerinden birinin gelişmemesi durumunda anlatma becerilerinin gelişimi de olumsuz etkilenir (Emiroğlu ve Pınar, 2013:773).

Dinleme becerisinin geliştirilmesi anadil, ikinci ve yabancı dil öğretimi alanlarında farklılık göstermektedir. Anadilini öğrenen çocuk, ilkokula gidinceye kadar dört temel beceriden dinleme anlama ve konuşma becerilerini öğrenir. Okuma ve yazma becerilerini ise okulda öğrenir. Bilinçsiz bir şekilde edindiği dilbilgisi kurallarını bilinçli olarak orada öğrenir. Yabancı dil öğrenen bir kimsede ise durum farklıdır. Önce dilbilgisi kurallarını, bazı yaygın kelimeleri ve cümle yapılarını öğrenir ve bunlar yardımıyla dildeki dört beceriyi geliştirmeye çalışır. Hedef dildeki kelimeleri, cümle yapılarını ve kalıpları öğrenmeden dinleme becerisini kazanmaya çalışması abesle iştigal etmek sayılır (Akçay, 2016:4). Çünkü sembollerini çözemediği sesleri dinlemek ona gürültü gibi gelir. Ama sınıfta hedef dildeki bazı kelimeleri, cümle yapılarını ve kalıpları öğrendikten sonra seviyesine uygun metinler, diyaloglar dinlemesi hem hedef dildeki sesleri seçmesine yardımcı olacak, hem de cümlelerin bağlamlarından çıkarım yaparak yeni kelimeler öğrenmesine katkıda bulunacaktır.

2. ÇALIŞMANIN AMACI

Bizi bu çalışmaya sevk eden esas faktör bazı yabancı dil öğretim yöntemi savunucularının ortaya koymuş oldukları bazı düşüncelerdir. Örneğin direkt metodun savunucuları nahiv ve sarf kurallarının öğretilmesinin istenilen dil becerilerini kazandırmada işe yaramadığı görüşündedirler (el- Hûlî, 2000:6). Duyup-konuşma metodunun savunucuları ise, yabancı dil öğretiminde okuma ve yazmaya değil, konuşmaya önem verilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadırlar. Kişinin, yabancı dili konuşma yönteminin, çocuğun anadilini öğrenme yöntemine benzediğini ileri sürmektedirler (el- Hûlî, 2000:7).Ancak, dilin ifade tarzı, sadece konuşma değildir; bunun yanında yazı da vardır. Yabancı dil öğrenimi anadil ediniminden farklıdır. Ana dil ediniminde çocuk, annesine, babasına, ailesine duygusal olarak bağlıdır. Temel ihtiyaçlarını, duygularını ve düşüncelerini ifade etmek için dile ihtiyacı vardır. Otomatik olarak, fark etmeden dili en fazla beş yıl içinde öğrenmektedir. Ama yabancı dil öğrencisinin dilin sözlü ve yazılı şifrelerini bir öğretmen yardımıyla çözmesi gerekir. Bunun için de o dilin gramatiksel-dilbilgisel anlamını yani; o dildeki kelimelerin dizilişini, o dilin fonksiyonel(işlevsel) kelimelerini, vurgusunu, tonlamasını, o dildeki sözcüklerin iç yapılarını, onları oluşturan anlam birimleri (monem) (el- Hûlî, 2000:42-43) bilmesine ihtiyaç vardır.

Bu araştırmamızda Arapça dil becerilerinin öğretiminde sarfin (morfolojinin) yerini göstermeye çalışacağız. Arapça bükümlü dillerin kök bükümlü tipindedir (Aksan, 1990: 108). Büküm, çekim sırasında kökün, özellikle kökteki ünlünün değişmesidir. Bükümlü dillerde eylem kökündeki başkalaşmayla değişik kavramların yansıtılması ve çeşitli ilişkilerin kurulması sağlanmış olur (Aksan, 1990: 107). Kelime, en küçük bağımsız dil birimidir. Morfem (biçimbirim) ise, anlamlı en küçük dil birimidir ama bağımlı veya bağımsız olabilir. Kelime bir veya daha fazla morfemden oluşabilir (el- Hûlî, 2000:67). Örneğin مهندس (mühendis) kelimesi bir morfemden oluşur. Ama المهندسون (mühendisler) مهندس + ال olmak üzere üç morfemden oluşan bir kelimedir. Baştaki

ve sondaki morfeimler bağımlıdır, ortadaki ise bağımsızdır. كَاتِب (yazan) kelimesi كَتَبَ (yazdı) fiiline birinci harften sonra elif getirilmesi ve sondan bir önceki harfin kesre ile harekelenmesi ile üç morfemden oluşmuş bir kelimedir. Arapçada, elbette bütün sözcükler değil ama binlerce müştak yani kökten türemiş sözcük vardır. Bu kökleri çeşitli vezinlere koyarak çeşitli anlamlar türetebiliriz. Örneğin; كُنَسَ süpürdü fiilini مَفْعَلَةٌ veznine koyarak مَكْنَسَةٌ kelimesini türetiriz ve anlamı da alet ismi yani süpürge olur. غَسَلَ yıkadı fiilini فَعَالَةٌ veznine alarak غَسَّالَةٌ kelimesini türetiriz ve anlamı da çamaşır makinası olur. Arapçada أَجَلَسَ oturdu kelimesiyle أَجَلَسَ oturttu arasındaki anlam ayrımını sağlayan /أ/ sesidir. Öğrenci bütün dil becerilerinde cümlenin bağlamından ve kelimelerin morfolojik yapılarından anlamları çıkarabilmeli ve ona göre de cevap verebilmelidir (Akçay,2016;116-117).Duyduğunu ve okuduğunu anlama adeta bir çözümleme sürecidir. Bu işlem türünde dil bilgisi ve analiz becerileri önemli rol oynamaktadır. Bütünden parçaya işlemlerde arka plan bilgisi kullanılarak anlamı oluşturan bütünün parçalarına inmek amaçlanır. Bu süreçte metinden metni oluşturan unsurlara doğru genelden özele hareket edilerek anlama gerçekleştirilir. Anlama, çıkarım yapma sürecine dönüşür (Tabak ve Göçer, 2014: 133).İster konuşarak, isterse yazarak olsun mesajını başkalarına doğru iletmek için de kelimelerdeki morfeimleri çok iyi bilmek gerekir. Bu da dil becerilerinin öğretilmesinde sarfın (morfolojinin) rolünü çok açık bir şekilde göstermektedir. Otuz senelik Arapça öğretim tecrübelerimizden sonra, sarfı ve nahvi yani grameri çok iyi ve uygulamalı bir şekilde öğrenen öğrencilerin kelime ve kalıp haznelerini genişletirlerse Arapça dil becerilerini çok hızlı bir şekilde öğrendiklerini gördük. Arapçadaki kısa hareketler çoğu zaman yazıda görünmez. Okuyan kişi sarf bilgisi sayesinde ve bağlamdaki konumuna göre kelimeleri hareketli bir şekilde okur ve anlamlandırır. Sarf bilgisi eksikse kelimeleri doğru bir şekilde anlamlandırıp okuyamaz ve dil becerilerini öğrenemez.

Çalışma, Arapça öğrenen Türk öğrencilerin Arapça sarf(morfoloji) bilgilerini ölçmeği, madde analizi yapmayı, hataların nasıl anlam değiştirdiğini göstermeği, bunların nedenlerini tahmin etmeği, bu hataların bütün dil becerilerine etkilerini göstermeği ve bu hataları azaltmaya yönelik çözüm önerilerini kapsamaktadır.

3.ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalında 2016- 2017 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde öğrenim gören 51 ikinci sınıf, 40 üçüncü sınıf olmak üzere toplam 91 öğrenci oluşturmaktadır.

Bu düzeydeki öğrenciler, Arapça sarf(morfoloji) bilgileri için gerekli olan dil bilgisi yapılarına ve yeterli kelime haznesine sahip olukları düşünülerek araştırmanın çalışma grubu olarak tercih edilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmada Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalında 2016- 2017 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde öğrenim gören 56 ikinci sınıf öğrencisinden 51'i, 48 üçüncü sınıf öğrencisinden 40'ı yani toplam olarak 91 öğrenci sarf teşhis sınavlarına katılmıştır. Bu sınav sadece sarf(morfoloji) teşhis sınavıyla sınırlandırılmıştır. Sınav hemen hemen bütün temel sarf konularını kapsayacak bir şekilde hazırlanmıştır. Sınavda 50 soru sorulmuştur. Sorular kapalı uçlu güdümlenmeli sorulardır ve güvenilirlik katsayıları yüksektir. Çünkü bilmeyen bir öğrencinin tahmin etmesi hemen hemen mümkün değildir. Soruların baştan sona kadar madde analizleri yapılmıştır. Her bir maddedeki hata oranları tespit edilmiş ve bunların yorumlarına yer verilmiştir. Hata çözümlemeleri yapılmış, öğrencilerin uygulamada yapmış oldukları sistematik hatalar tespit edilmiştir. Corder'in de dediği gibi yanlışlar hakkında kurallar koyabilmek ve betimleyebilmek için aynı tür yanlışların kesintisiz olarak devam etmesi gerekir; ancak bu sistemli yanlışlar ışığında düzeltme yöntemleri geliştirilebilir.(Corder,1982;145) Hataların anlamlara etkisi araştırılmış; bunlar global (bütüncül) ve kısmi hatalar olarak tespit edilmiştir. Ayrıca bunların dil becerilerine etkisi saptanmıştır. Sonra karşılaşılan temel sorunlar ve bu sorunların çözümünde kullanılacak öğretim yöntemleri önerilmiştir.

Madde analizi ve hata çözümlemesinde şu aşamalar takip edilmiştir: 1. Soru direktifleri yazılmış, 2.Soru verilmiş, 3.Sorunun doğru cevabı verilmiş, 4.Yaygın sistematik hatalar verilmiş ve 5.Hatanın nasıl anlam değişikliğine sebep olduğu açıklanmıştır.

Sorular:

A. Cümlelerdeki boşlukları parantez içindeki kök harflerden faydalanarak uygun fiiller veya türevleriyle doldurunuz ve sonra Türkçeye çeviriniz. Doldurduğunuz kelimelerin bütün harflerini açık bir şekilde harekeleyiniz.

A.1

- جيش المسلمين. (ن / ص / ر)
- انتصر جيش المسلمين.

Müslüman ordusu **zafer kazandı**.

- نصر جيش المسلمين.

Bir ordu Müslümanlara **yardım etti**.

49/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hatalara girmektedir. Bu tür hatalar iletişime tamamen engel olurlar. Burada sistematik olmayan hataları zikretmedik. Çünkü bunların sayısı çok ve muhtelifdir.

A.2

- المذنب ربّه وتاب إليه. (غ / ف / ر)
- استغفر المذنب ربّه وتاب إليه.

Günahkar rabbinden **af diledi** ve ona tövbe etti.

- غفر المذنب ربّه وتاب إليه.

Günahkar .....ini **affetti**.

55/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hatalara girmektedir. Çünkü iletişime tamamen engel olmaktadır. Arapçada, elbette bütün sözcükler değil ama azımsanamayacak miktarda müştak yani kökten türemiş sözcük vardır. Bu kökleri çeşitli vezinlere koyarak çeşitli anlamlar türetmiş oluruz. Yine kök harfleri üzerine artırılmış fiiller çeşitli anlamlara gelirler. Örneğin; istifâl babı (استغفر الله) : Tanrıdan mağfiret diledim) gibi hakiki manada istekte kullanılır (Uralgiray,1986: 83).

A.3

- محمد إلى الصفّ التفاح. (ح / ض / ر)
- أحضر محمد إلى الصفّ التفاح.

Muhammet sınıfa elma **getirdi**.

- حضر محمد إلى الصفّ التفاح.

Muhammet sınıfa elma **geldi**.

46/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Ama yukarıdaki hatayı mesajın anlaşılma derecesine göre değerlendirirsek kısmi hatalar sınıfına girdiği görülmektedir. Çünkü dinleyen veya okuyan kişi cümle yanlış olsa da o kelimenin anlamını bağlamdan çıkarabilir ve mesajı doğru anlayabilir. Üç köklü bir fiilin ifâl kalıbına alınmasının amacı (جَلَسَ محمد) : Muhammet oturdu) gibi lâzım yani geçişsiz ise, (أَجَلَسَ محمد زيدا) : Muhammet Zeyd'i oturttu) şeklinde müteaddi yani geçişli yapmaktır (Uralgiray,1986:78).

A.4

- الناس حول الحادث. (ج / م / ع)
- تجمّع الناس حول الحادث.

İnsanlar olay (kaza) etrafında **toplandılar**.

- جمّع الناس حول الحادث.

İnsanları olay etrafında **topladı**.

53/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hatalara girmektedir. Çünkü iletişime tamamen engel olmaktadır.

Üç köklü bir fiilin tefa‘ul kalıbına alınmasının amacı mutavaat, dönüşlülük sağlamaktır. Yani geçişli bir fiili geçişsiz yapmaktadır (Uralgiray,1986: 81).

A.5

- تشتهر مصر ب ..... القطن و ..... المنسوجات القطنية. (ز/ر/ع) و (ص/ن/ع) .
تشتهر مصر بزراعة .. القطن وصناعة .. المنسوجات القطنية.

Mısır pamuk **ziraati** ve pamuklu dokuma **sanayi** ile tanınmıştır.

تشتهر مصر بزراعة .. القطن وصناعة .. المنسوجات القطنية.

68/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Ama yukarıdaki hatayı mesajın anlaşılma derecesine göre değerlendirirsek kısmi hatalar sınıfına girdiği görülmektedir. Çünkü dinleyen veya okuyan kişi cümle yanlış olsa da o kelimenin anlamını bağlamdan çıkarabilir ve mesajı doğru anlayabilir. Burada öğrenciden istenen masterlar üçlü fiillerin masterlarıdır. Bunlar kıyasi değil, duyarak veya sözlüğe bakılarak öğrenilmesi gerekmektedir.

A.6

.....المعلم واجب. (ح/ر/م)
إحترام المعلم واجب.

Öğretmene **saygı** görevdir.

إحترم المعلم واجب.

Öğretmen bir göreve **saygı gösterdi**.

54/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hatalara girmektedir. Çünkü iletişime tamamen engel olmaktadır.

A.7

- يشتغل الفلاح ب ..... الأرض. (ز/ر/ع)
- يشتغل الفلاح بزراعة .. الأرض.

Çiftçi toprağı **işlemekle** meşguldür.

- يشتغل الفلاح بزراعة .. الأرض.

38/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Ama yukarıdaki hatayı mesajın anlaşılma derecesine göre değerlendirirsek kısmi hatalar sınıfına girdiği görülmektedir. Çünkü dinleyen veya okuyan kişi cümle yanlış olsa da o kelimenin anlamını bağlamdan çıkarabilir ve mesajı doğru anlayabilir.

A.8

- أمرنا الله سبحانه ب ..... الوالدين في الكبر. (س/ع/د)
- أمرنا الله سبحانه بمساعدة .. الوالدين في الكبر.

Yüce Allah bize yaşlılıklarında ana babaya **yardımı** emretti.

- أمرنا الله سبحانه بسعادة .. الوالدين في الكبر.

Yüce Allah bize yaşlılıklarında ana babanın **mutluluğunu** emretti.

32/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global (bütüncül) hatalara girmektedir. Çünkü iletişime tamamen engel olmaktadır.

A.9

- يتميز العربي بالشجاعة و ..... الضيف. (ك/ر/م)
- يتميز العربي بالشجاعة و أكرام .. الضيف.

Arap, cesareti ve misafire **ikramla** diğerlerinden ayrılır.

- يتميز العربي بالشجاعة و كريم .. الضيف.

Arap, cesareti ve misafirin **cömerti** ile diğerlerinden ayrılır.

73/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Ama yukarıdaki hatayı mesajın anlaşılma derecesine göre değerlendirirsek kısmi hatalar sınıfına girdiği görülmektedir. Çünkü dinleyen veya okuyan kişi cümle yanlış olsa da o kelimenin anlamını bağlamdan çıkarabilir ve mesajı doğru anlayabilir. Hata

öğrencilerin ifâl kalıbının mastarını bilmemelerinden kaynaklanmaktadır. O halde kıyasî kalıpların mazi, muzari, mastar ve emirlerini ezberlemeleri gerekmektedir.

A.10

- هل ..... المهندس السيارة؟ (ص/ل/ح)
- هل أَصْلَحَ.. المهندس السيارة؟

Mühendis arabayı **tamir etti** mi?

- هل صَلَّحَ.. المهندس السيارة؟

Mühendis **faziletli oldu** araba?

49/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Ama yukarıdaki hatayı mesajın anlaşılma derecesine göre değerlendirirsek kısmi hatalar sınıfına girdiği görülmektedir. Çünkü dinleyen veya okuyan kişi cümle yanlış olsa da o kelimenin anlamını zor da olsa bağlamdan çıkarabilir ve mesajı doğru anlayabilir. Hata öğrencilerin ifâl kalıbının mazisini bilmemelerinden kaynaklanmaktadır. O halde kıyasî kalıpların mazi, muzari, mastar ve emirlerini ezberlemeleri gerekmektedir.

A.11

- كيف ..... حسام محمدا؟ (ع/و/ن)
- كيف أَعَانَ.. حسام محمدا؟

Husam, Muhammet'e nasıl **yardım etti**?

- كيف تَعَاوَنَ.. حسام محمدا؟

Husam, Muhammet(le) nasıl **yardımlaştı**?

49/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hatalara girmektedir. Çünkü iletişime tamamen engel olmaktadır. Öğrenciler burada tefâul babıyla ifâl babını bir birinden ayırt edememişlerdir. Tefâul babı **علي ومحمد في الميراث** **تَخَاصَمَ** Ali ve Muhammet mirasta tartıştılar gibi işteşlik bildirirken, ifâl babı yukarıda A.3'de söylediğimiz gibi geçişli yapar (Uralgiray,1986: 81).

A.12

- ..... معهدنا في انتشار اللغة العربية. (س/ه/م)
- يُسَهِّمُ.. معهدنا في انتشار اللغة العربية.

Enstitümüz Arapçanın yayılmasına **katkı sağlamaktadır**.

- يُسَهِّمُ.. معهدنا في انتشار اللغة العربية.

Enstitümüz Arapçanın yayılmasında (**üzüntüden rengi atmaktadır**.)

50/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Ama yukarıdaki hatayı mesajın anlaşılma derecesine göre değerlendirirsek kısmi hatalar sınıfına girdiği görülmektedir. Çünkü dinleyen veya okuyan kişi cümle yanlış olsa da o kelimenin anlamını bağlamdan çıkarabilir ve mesajı doğru anlayabilir.

A.13

- ..... الطالب بأستاذه . (ع/و/ن)
- يستعين.. الطالب بأستاذه .

Öğrenci öğretmeninden **yardım istiyor**.

- يعاون.. الطالب بأستاذه .

Öğrenci öğretmeniyle **yardımlaştırıyor**.

57/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global (bütüncül) hatalara girmektedir. istifâl babı yukarıda söylediğimiz gibi istekte kullanılırken, mufâale babı işteşlikte kullanılmaktadır. Örneğin: **صارع محمد عليا** Muhammet, Ali ile karşılıklı güreşti gibi.(Uralgiray,1986; 80)

A.14

- ..... الطلاب الجدد على زملائهم بالكلية. (ع / ر / ف)
- تَعَارَفَ.. الطلاب الجدد على زملائهم بالكلية.

Yeni öğrenciler, fakültede arkadaşlarıyla **tanıştılar**.

- عَرَفَ.. الطلاب الجدد على زملائهم بالكلية.

Yeni öğrenciler, fakültede arkadaşlarını **tanıdılar**.

60/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hata türüne girmektedir. Tefâul babı yukarıda söylediğimiz gibi işteşlikte kullanılmaktadır. Yalnız öğrencinin kullandığı hatalı cümlede de **على** harfu'l- cerrinin bulunması belki de dinleyen veya okuyan kişi tarafından cümle yanlış olsa da, fiilin anlamı bağlamdan çıkarılabilir ve mesaj doğru anlaşılabilir ve kısmi hata olarak da kabul edilebilir.

A.15

- .....المريض بعد تناول الدواء. (ر / و / ح)
- اسْتَرَاَحَ.. المريض بعد تناول الدواء.

Hasta ilacı aldıktan sonra **rahatladı**.

- رَوَّحَ.. المريض بعد تناول الدواء.

Hasta ilacı aldıktan sonra **havalandırdı**.

68/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hata türüne girmektedir.

A.16

- ..... الطائرة في السماء. (ر / ف / ع)
- اِرْتَفَعَتْ.. الطائرة في السماء.

Uçak havada **yükseldi**.

- رَفَعَتْ.. الطائرة في السماء.

Uçak havada **yükseltti**.

47/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hata türüne girmektedir.

A.17

- هل .....صحة المريض؟ (ح / س / ن)
- هل تَحَسَّنَتْ..صحة المريض؟

Hastanın sağlığı **iyileşti** mi?

- هل حَسَّنَتْ..صحة المريض؟

Hastanın sağlığı **iyileştirdi** mi?

64/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hata türüne girmektedir.

A.18

- هل .....القائد لجنوده؟ (ط / م / أ / ن)
- هل اِطْمَأَنَّ..القائد لجنوده؟

Komutan askerlerinden **emin mi?**

- هل طَمَأَنَّ..القائد لجنوده؟

Komutan askerleri (için) **sakinleştirdi (rahatlattı) mi?**

35/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hata türüne girmektedir.

A.19

- هل .....الشقيقان حول تركة أبيهما؟ (ن / ز / ع)
- هل تَنَازَعَ..الشقيقان حول تركة أبيهما؟

İki kardeş babalarının mirası hakkında birbiriyle **çekiştiler mi? (tartıştılar mı?)**

- هل تَرَعَ..الشقيقان حول تركة أبيهما؟

İki kardeş babalarının mirası hakkında **uzaklaştırdı mı? (yerinden çıkardı mı?)**

39/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global (bütüncül) hata türüne girmektedir.

A.20

..... الدولة المعادن من باطن الأرض. (خ / ر / ج)
- اسْتَخْرَجَتْ.. الدولة المعادن من باطن الأرض.

Devlet yeraltından madenler **çıkardı**.

- تَخْرَجَتْ.. الدولة المعادن من باطن الأرض.

Devlet yeraltından madenler **mezun oldu**.

64/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hata türüne girmektedir. Yalnız öğrencinin kullandığı hatalı cümleyi dinleyen veya okuyan kişi cümle yanlış olsa da, fiilin anlamını bağlamdan çıkarılabilir ve mesajı doğru anlayabilir ve kısmi hata olarak da kabul edilebilir.

A.21

..... جسد المجرم عند إلقاء القبض عليه. (ق / ش / ع / ر)
- إِقْسَعَرَ.. جسد المجرم عند إلقاء القبض عليه.

Suçlu yakalandığı zaman **titredi**.

- فَشَعَرَ.. جسد المجرم عند إلقاء القبض عليه.

Suçlu yakalandığı zaman **titretti (ürpertti)**.

26/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hata türüne girmektedir.

A.22

..... الراكب من الوصول في الموعد. (م / ك / ن)
- تَمَكَّنَ.. الراكب من الوصول في الموعد.

Yolcu zamanında **ulaşabildi**.

- مَكَّنَ.. الراكب من الوصول في الموعد.

Yolcu zamanında **ulaşmasını sağladı**.

43/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hata türüne girmektedir.

A.23

..... الصناعة. (ط / و / ر)
- تعمل الدولة على تطوير.. الصناعة.

Devlet endüstriyi **geliştirmeye** çalışıyor.

- تعمل الدولة على تَطْوِيرِ.. الصناعة.

Devlet endüstrinin **gelişmesine** çalışıyor.

49/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Ama yukarıdaki hatayı mesajın anlaşılma derecesine göre değerlendirirsek kısmi hatalar sınıfına girdiği görülmektedir.

A.24

..... نظر الغني إلى الفقير. (ن / ظ / ر)
- نظر الغني إلى الفقير نَظْرَةً.. اشفاق.

Zengin, fakire **şefkatli bir şekilde** baktı.

- نظر الغني إلى الفقير نَظَرَ.. اشفاق.

58/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Ama yukarıdaki hatayı mesajın anlaşılma derecesine göre değerlendirirsek kısmi hatalar sınıfına girdiği görülmektedir. Hatta Arap öğrenciler bile aynı hatayı yapmaktadırlar. Johanson'un, "eğer dili, anadili olarak konuşanlar bir kelimenin veya kalıbın yanlış veya doğruluğu hakkında tereddüt ediyorsa, o kelime veya kalıbı yanlış olarak değerlendirmek doğru olmaz" şeklinde ifade ettiği görüşüne göre, yukarıdaki hatayı, hata olarak kabul etmememiz

gerekiyor. Bu konuda biz Johanson gibi düşünmüyoruz. Bu tip hataların da üzerinde durulması gerekir. Yalnız sözlü anlatım sınavlarında, teşvik etmemek şartıyla, bu tür hatalara %50 puan verilebilir. (Akçay, 2016:113)

Yukarıdaki sarf konusu ismi-heye (nevi)dir. İsmi-heye olayın oluş şeklini gösteren bir mastardır. Sadece üçlü fiillerden alınır. **فَعْلَةٌ** kalıbında gelir. Örnek: **جلس أحمد جلسة الأسد** Ahmet aslan oturuşuyla oturdu. (es-Seyyid ve eş-Şeyh, 1984:68)

A.25

- غضب الطفل ل ..... أمه. (خ / ر / ج)
- غضب الطفل لمخرج .. أمه. (خروج)

Çocuk annesinin **çıkmasına** sinirlendi.

غضب الطفل لخارج .. أمه.

Çocuk annesinin **haricine(dışarısına)** sinirlendi.

29/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hata türüne girmektedir. Burada öğrenciden boşluğu masdar-ı sarîh veya masdar-ı mîmî ile doldurması beklenmekteydi. Masdar-ı mîmî, mimle başlayan bir mastardır. Üçlü fiillerde **مَفْعَل** kalıbında, diğer fiillerde ise aynen ismu-l mefûl gibi gelir. (es-Seyyid ve eş-Şeyh, 1984:68)

A.26

- يلعب فريقنا بالكرة ..... الماهر. (ل / ع / ب)
- يلعب فريقنا بالكرة لِعَبَّة .. الماهر.

Takımımız topu becerikli **bir şekilde(bir oynayışla)** oynuyor.

- يلعب فريقنا بالكرة لَاعِب .. الماهر.

Takımımız topu beceriklinin **oyuncusu** oynuyor.

61/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı ve anlamsız bir şekilde iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hata türüne girmektedir.

A.27

- يجب على الفرد أن يكون ..... لوطنه. (ن / ف / ع)
- يجب على الفرد أن يكون نَافِعًا .. لوطنه.

Kişinin vatanına **faydalı** olması gerekir.

- يجب على الفرد أن يكون يَنْفَعُ .. لوطنه.

42/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. İsmu'l-fâil yerine muzari fiil kullanılmıştır. Yukarıdaki hatayı mesajın anlaşılma derecesine göre değerlendirirsek kısmi hatalar sınıfına girdiği görülür. Çünkü dinleyen veya okuyan kişi kelimenin anlamını bağlamdan çıkarabilir ve mesajı doğru anlayabilir.

A.28

- حسام ..... على قراءة دروسه. (ث / ب / ر)
- حسام مُثَابِرٌ .. على قراءة دروسه.

Hüsam derslerine **sürekli bir şekilde çalışmaktadır.**

- حسام ثَابِرٌ .. على قراءة دروسه.

Hüsam .....yok etmektedir.

47/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. ثابِر yerine ثابِر fiilinin ismu'l- fâili kullanılmıştır. Yukarıdaki hatayı mesajın anlaşılma derecesine göre değerlendirirsek kısmi hatalar sınıfına girdiği görülür. Çünkü dinleyen veya okuyan kişi **على** harfu'l- cerrinin bulunmasından yararlanarak anlamı bağlamdan çıkarabilir ve mesajı doğru anlayabilir.

A.29

- السعودية من أكبر الدول ..... النفط. (ن / ت / ج)
- السعودية من أكبر الدول المُنْتِجَة .. النفط.

Suudi Arabistan en çok petrol **üreten** ülkedir.

- السعودية من أكبر الدول إنتاج النفط.

62/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Burada sadece **الدول** kelimesindeki elif lam fazladır. Dinleyen veya okuyan kişi kelimenin anlamını bağlamdan çıkarabilir ve mesajı doğru anlayabilir. Dolayısıyla kısmi hatadır.

B. Cümlelerdeki boşlukları parantez içindeki kök harflerden faydalanarak uygun mübalâğa siygalarıyla doldurunuz ve sonra Türkçeye çeviriniz. Doldurduğunuz kelimelerin bütün harflerini açık bir şekilde harekeleyiniz. Ayrıca bütün kelimelerin son harflerini de harekeleyiniz.

B.1

- إن الله ..... الذنوب. (غ / ف / ر)
- إن الله عَفَاَ الذنوب.

Allah günahları **çokça bağışlayandır.**

- إن الله يَغْفِرُ الذنوب.

Allah günahları **bağışlar.**

43/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Burada öğrencilerden boşluğu mübalâğa siygalarıyla doldurmaları istenmiş ancak onlar fiille doldurmuşlardır. Mübalâğa siygalarının kalıpları şunlardır: - **فَعِيل فُعَال – مَفْعَال – فُعُول** - (es-Seyyid ve eş-Şeyh, 1984:81) Ayrıca bütün kelimelerin son harflerinin de harekelenmesi istenmiştir. Burada amaç mübalâğa siygalarına alınan kelimelerden sonra gelen isimlerin son hareketlerini görmektir. Arap gramercileri mantık biliminden faydalanarak âmîl ve mamûl konularını icat etmişlerdir. (Mustafa, 1993:30) Buna göre ismu'l-fâil ve mübalâğa siygaları malûm fiillerinin yaptıkları görevleri yaparlar. Eğer fiil lazımlı (geçişsiz) ise fâili ref eder; müteaddi (geçişli) ise fâili ref eder ve bir veya daha fazla mefulun bihi nasb eder. (es-Seyyid ve eş-Şeyh, 1984:88)

B.2

- هذا الشاهد ..... الصدق. (ق / و / ل)
- هذا الشاهد قَوْلٌ.. الصدق.

Bu şahit **çokça doğruyu söyleyendir.**

- هذا الشاهد يَقُولُ.. الصدق.

Bu şahit doğruyu **söylüyor.**

54/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Burada öğrencilerden boşluğu mübalâğa siygalarıyla doldurmaları istenmiş ancak onlar fiille doldurmuşlardır.

B.3

- حاتم ..... رَبِّهِ. (ش / ك / ر)
- حاتم شَكْرٌ.. رَبِّهِ.

Hatim Rabbine **çokça şükredendir.**

- حاتم يَشْكُرُ.. رَبِّهِ.

Hatim Rabbine **şükrediyor.**

56/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Burada öğrencilerden boşluğu mübalâğa siygalarıyla doldurmaları istenmiş ancak onlar fiille doldurmuşlardır.

C- Cümlelerdeki boşlukları parantez içindeki kök harflerden faydalanarak uygun ismu'l-fâillerle doldurunuz, doldurduğunuz kelimelerin bütün harflerini açık bir şekilde harekeleyiniz. Ayrıca bütün kelimelerin son harflerini de harekeleyiniz ve sonra cümleleri Türkçeye çeviriniz.

C.1

- هشام ..... الصدق. (ق / و / ل)
- هشام قَانِلٌ.. الصدق.

Hişam doğruyu **söyleyendir.**

- هشام مُقَاوِلٌ.. الصدق.

Hişam doğru **anlaşma yapandır.**

38/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hata türüne girmektedir. قال fiilinin ismu'l-fâili yerine قول fiilinin ismu'l-fâili getirilmiştir.

C.2

- أنت ..... عملك. (ح / س / ن)
- أنت مُحسِنٌ.. عملك.

Sen işini **iyi yapansın.**

- أنت حاسِنٌ.. عملك.

Sen işi **güzel olansın.**

44/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hata türüne girmektedir. أحسن fiilinin ismu'l-fâili yerine حسن fiilinin ismu'l-fâili getirilmiştir.

Ç- Cümlelerdeki boşlukları parantez içindeki kök harflerden faydalanarak uygun ismu'l-mefullerle doldurunuz,doldurduğunuz kelimelerin bütün harflerini açık bir şekilde harekeleyiniz. Ayrıca bütün kelimelerin son harflerini de harekeleyiniz ve sonra cümleleri Türkçeye çeviriniz.

Ç.1

- تسلم المدير التقرير..... (ك / ت / ب)
- تسلم المدير التقرير المكتوب..

Müdür **yazılmış** raporu teslim aldı.

- تسلم المدير التقرير المكتوب...

32/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Burada sadece المكتوب kelimesinde olması gereken uzun damme yerine kısa damme getirilmiştir. Dinleyen veya okuyan kişi kelimenin anlamını bağlamdan çıkarabilir ve mesajı doğru anlayabilir. Dolayısıyla kısmi hatadır.

Ç.2

- من فضلك اترك الباب..... (ف / ت / ح)
- من فضلك اترك الباب مفتوحا..

Lütfen kapıyı **açık** bırak.

- من فضلك اترك الباب المفتاح..

Lütfen kapıyı **anahtar** bırak.(kapıya değil)

32/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hata türüne girmektedir.

Ç.3

- أ.....الجيش على الأسلحة الحديثة؟ (د / ر / ب)
- أ مُدْرَبٌ..الجيش على الأسلحة الحديثة؟

Ordu yeni silahlar hakkında **eğitim almış** mıdır?

- أ مُدْرَبٌ..الجيش على الأسلحة الحديثة؟

Yeni silahlar hakkında **ordunun eğitmeni** mi?

35/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi sadece bir hareke mesajı tamamen değiştirmiştir. Yani global(bütüncül) hata türüne girmektedir.

Ç.4

- المعلم.....شرحه. (ف / ه / م)
- المعلم مفهومٌ .. شرحه.

Öğretmenin **açıklaması anlaşılmalıdır.**

- المعلم فاهِمٌ. شرحه.

Öğretmen **onun açıklamasını anlamaktadır.**

28/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hata türüne girmektedir. Ayrıca bütün kelimelerin son harflerinin de harekelenmesi istenmiştir. Burada amaç ismu'l- mefûlden sonra gelen kelimenin son harekesini görmektir. İsmu'l- mefûller, meçhul fiillerinin yaptıkları görevleri yaparlar. Eğer fiili bir mefûlun bihi ile geçişli ise nâibul fâili ref eder, ama fiili iki mefûlun bihi ile geçişli ise nâibul fâili ref eder ve mefûlun bihi nasb eder (es-Seyyid ve eş-Şeyh, 1984:102).

D. Aşağıdaki cümlelerdeki fiillerin yerine ismu'z-zaman veya ismu'l-mekan koyarak cümleleri tekrar yazıp, kelimelerin bütün harflerini açık bir şekilde harekeleyiniz. Ayrıca bütün kelimelerin son harflerini de harekeleyiniz ve sonra cümleleri Türkçeye çeviriniz.

D.1

- ينتهي العمل الأسبوعي يوم الجمعة.
مُنْتَهَى العمل الأسبوعي يوم الجمعة

Haftalık çalışmanın **sona erme günü** cumadır.

- انتهاء العمل الأسبوعي يوم الجمعة.

Haftalık çalışmanın **sona ermesi cuma günüdür.**

26/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Cümledeki fiilin yerine ismu'z-zaman veya ismu'l-mekan konulması istenilmesine rağmen mastar konulmuştur. Anlamlar birbirine benzemesine rağmen, dil farklı kelime ve kalıplarla ifade etme sanatıdır. Öğrenci bilmediği şeyden kaçmıştır.

D.2

- يرجع الموظف من عمله بعد الظهر.
مَرْجِعُ الموظف من عمله بعد الظهر.

Memurun işinden **dönme zamanı** öğleden sonradır.

- يرجع الموظف من عمله بعد الظهر.

Memur işinden öğleden sonra **döner.**

28/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Cümledeki fiilin yerine ismu'z-zaman veya ismu'l-mekan konulması istenilmesine rağmen öğrenci soruda verilen fiili aynen yazmıştır. Yukarıda söylediğimiz gibi öğrenci bilmediği şeyden kaçmıştır.

E. Cümlelerdeki boşlukları parantez içindeki kök harflerden faydalanarak uygun ismu'l-mekan koyarak doldurunuz, doldurduğunuz kelimelerin bütün harflerini açık bir şekilde harekeleyiniz. Ayrıca bütün kelimelerin son harflerini de harekeleyiniz ve sonra cümleleri Türkçeye çeviriniz.

E.1

- النهر ..... الماء العذب. (ج / ر / ي)
النهر مَجْرَى.. الماء العذب.

Nehir tatlı suyun **aktığı yeridir.**

- النهر الجاري.. الماء العذب.

Tatlı suyu **akan** nehir.

40/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Cümledeki boş yere ismu'l- mekan konulması istenilmesine rağmen öğrenci ismu'l- fâille doldurmuştur. Yukarıda söylediğimiz gibi öğrenci bilmediği şeyden kaçarak bildiği şeyi yazmıştır ama anlamsız bir cümle ortaya çıkmıştır.

E.2

- غرفة المدير ..... الأساتذة. (ل / ق / ي)
غرفة المدير مُلتقى.. الأساتذة.

Müdürün odası öğretmenlerin **buluşma yeridir.**

- غرفة المدير مُلتقى.. الأساتذة.

Müdürün odası öğretmenlerin **atılanıdır.**

51/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Cümledeki boş yere ismu'l- mekan konulması istenilmesine rağmen öğrenci ismu'l- mefûl ile doldurmuştur ve anlamsız bir cümle ortaya çıkmıştır.

F. Cümlelerdeki boşlukları kullanılan fiillerden türeyen ismu'l- aletlerle doldurunuz, doldurduğunuz kelimelerin bütün harflerini açık bir şekilde harekeleyiniz. Ayrıca bütün kelimelerin son harflerini de harekeleyiniz ve sonra cümleleri Türkçeye çeviriniz.

F.1

- نَفرَمِ اللَّحْمِ ب .....
- نَفرَمِ اللَّحْمِ بِالمِفرَمَةِ (بِالمِفرَمَةِ) ..

Eti **kıyma makinesi** ile kıyarız.

- نَفرَمِ اللَّحْمِ بِالسِّكِّينِ ...

Eti **bıçakla** kıyarız.

48/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. “Cümlelerdeki boşlukları kullanılan fiillerden türeyen ismu'l- aletlerle doldurunuz” direktifine rağmen öğrenci bilmediğini kullanmaktan kaçınmıştır. Boşluğu câmid bir ismu'l- aletle doldurmuştur. Arapça'da ismu'l- aletler ya câmid (herhangi bir fiilden türemeyen) olarak, yada geçişli üçlü fiillerin müştakı (fiilden türeyen) olarak gelirler. Müştak olanlar şu kalıplarla kullanılırlar: مَفْعَل - مَفْعَلَةٌ - فَعَالَةٌ (es-Seyyid ve eş-Şeyh, 1984:110).

F.2

- يَثقُبُ النَّجَارُ الخَشَبَ .....
- يَثقُبُ النَّجَارُ الخَشَبَ بِالمِثقَابِ (ثِقَابَةٌ)

Marangoz tahtayı **matkapla** deler.

- يَثقُبُ النَّجَارُ الخَشَبَ بِالمِثقَابِ.

Marangoz tahtayı **kibritle (kibrit çöpüyle)** deler.

49/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hata türüne girmektedir.

G. Cümlelerdeki boşlukları parantez içindeki fiillerden veya sıfatlardan yararlanarak uygun ismu'l- tafdillerle doldurunuz, doldurduğunuz kelimelerin bütün harflerini açık bir şekilde harekeleyiniz. Ayrıca bütün kelimelerin son harflerini de harekeleyiniz ve sonra cümleleri Türkçeye çeviriniz.

G.1

- زَيْنَبُ ..... مِنْ خَدِيجَةَ. (اجتهد)
- زَيْنَبُ أَكثَرَ اجتهادا.. مِنْ خَدِيجَةَ.

Zeynep Hatice'den **daha çalışkandır.**

- زَيْنَبُ مُجْتَهِدَةٌ... مِنْ خَدِيجَةَ.

Zeynep Hatice'den **çalışkandır.**

63/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. “Cümlelerdeki boşlukları parantez içindeki fiillerden veya sıfatlardan yararlanarak uygun ismu'l-tafdillerle doldurunuz” direktifine rağmen öğrenci bilmediğini kullanmaktan kaçınmıştır. İsmu'l-tafdil aynı sıfatta müşterek olan iki nesnenin birisinin diğerine üstün olduğunu gösteren أَفْعَلُ vezninde müştak, türetilmiş bir kelimedir. Fiil, üç harfliyse, olumlu ise, malumsa, vasfi da أَفْعَلُ - أَفْعَاءُ vezninde gelmiyorsa, fiilin kendisinden أَفْعَلُ vezninde alınır.Bu sıfatlara sahip değilse manaya uygun üçlü bir fiilin أَفْعَلُ vezninden sonra ismu'l- tafdili istenilen fiilin mastarı getirilir (Uralgiray,1986; 878).

G.2

- الوَرْدُ ..... مِنْ تَلْكَ. (أَحْمَر)
- الوَرْدُ أَشَدُّ حُمْرَةً.. مِنْ تَلْكَ.

Gül, şundan (öbüründen) **daha kırmızıdır.**

- الوَرْدُ أَحْمَرٌ.. مِنْ تَلْكَ.

63/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Ama yukarıdaki hatayı mesajın anlaşılma derecesine göre değerlendirirsek kısmi hatalar sınıfına girdiği görülmektedir. Cümle yanlış olsa da okuyan veya dinleyen bağlamdan mesajı anlayabilir. Öğrenci amaç dilde öğrendiği genel bir kuralı, istisnaî konumlarda da kullanarak bu hataya düşer.Buna kuralın kapsamını bilmeme hataları(Akçay, 2001:

281) denir. Yukarıda söylediğimiz gibi vasfı **أَفْعَل** - **فَعْلَاءَ** vezninde gelmiyorsa fiilin kendisinden **أَفْعَل** vezninde alınır. Böyle değilse manaya uygun üçlü bir fiilin **أَفْعَل** vezninden sonra ismu'l- tafidili istenilen fiilin mastarı getirilir.

H. Cümlelerdeki boşlukları parantez içindeki kelimelerin ismu't-tasgiriyle doldurunuz, doldurduğunuz kelimelerin bütün harflerini açık bir şekilde harekeleyiniz. Sonra cümleleri Türkçeye çeviriniz.

H.1

- زينب طفلة ..... (شقراء)
- زينب طفلة شقراء ..

Zeynep **sarışıcık** bir kızdır.

- زينب طفلة شقراء ..

Zeynep **sarışım** bir kızdır.

58/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. “Cümlelerdeki boşlukları parantez içindeki kelimelerin ismu't-tasgiriyle doldurunuz” direktifine rağmen öğrenci bilmediğini kullanmaktan kaçınmıştır ve parantez içindeki aynı kelimeyi yazmıştır. Elbette mesaj da doğru aktarılmamıştır. Üç harfli kelimelerin ismu't-tasgiri **فَعِيل** vezninde gelir. Eğer ismin asıl kök harfleri üç ise ve sonuna elif te'nis memdude veya maksure gelmişse yine üç harfliler gibi yapılır.(es-Seyyid ve eş-Şeyh, 1984:143)

H.2

- تعرّفت على ..... مغربيّ. (كاتب)
- تعرّفت على كويتيّ .. مغربيّ.

Faslı bir **yazarcıkla** tanıştım.

- تعرّفت على كُتَيْبٍ .. مغربيّ.

Faslı bir **kitapçıkla** tanıştım.

61/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global(bütüncül) hata türüne girmektedir. Eğer isim dört harfli ve ikinci harfi artırılmış elif ise ismu't-tasgiri **فَعِيل** vezninde getirilir ve elif vava dönüştürülür.(es-Seyyid ve eş-Şeyh, 1984:149)

I. Cümlelerdeki boşlukları parantez içindeki kelimelerin en-nesepleriyle doldurunuz, doldurduğunuz kelimelerin bütün harflerini açık bir şekilde harekeleyiniz. Sonra cümleleri Türkçeye çeviriniz.

I.1

- صحيفة الأهرام صحيفة ..... (القاهرة)
- صحيفة الأهرام صحيفة قاهريّة ..

el- Ehrâm gazetesi **bir Kahire** gazetesidir.

- صحيفة الأهرام صحيفة القاهرة ..

el- Ehrâm gazetesi **Kahire'nin** gazetesidir.

61/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. “Cümlelerdeki boşlukları parantez içindeki kelimelerin en-nesepleriyle doldurunuz” direktifine rağmen öğrenci bilmediğini kullanmaktan kaçınmış ve parantez içindeki kelimeyi olduğu gibi yazmıştır. Elbette mesaj da doğru aktarılmamıştır. İyelik eki getirilince sıfat olacağından mevsûfuna uyması gerekir ve elif lam düşürülür. “İyelik eki isim soylu kelimeye eklenerek kime veya neye ait olduğunu bildiren ektir.”(Türkçe Sözlük,1986:736)Arapçada iyelik eki kelimenin sonuna şeddeli ye (ي) getirip ondan önceki harfin kesre harekelenmesiyle yapılır. Eğer kelimenin sonunda dişillik tesi (ة) varsa nesep yapılıırken bu atılır. Ama yukarıdaki gibi dişil bir mevsûfun sıfatı olursa bu te daha sonra getirilir (es-Seyyid ve eş-Şeyh, 1984:156).

I.2

- هذا المريض مصاب بالتهاب ..... (رئة)
- هذا المريض مصاب بالتهاب رئويّ ..

Bu hasta **akciğer** iltihabına yakalanmıştır.

- هذا المريض مصاب بالتهاب رئة ..

Bu hasta **bir akciğerin** iltihabına yakalanmıştır.

64/91 öğrenci bu soruya hatalı cevap vermiştir. Görüldüğü gibi mesaj tamamen farklı iletilmiştir. Yani global (bütüncül) hata türüne girmektedir. Yukarıda söylediğimiz gibi öğrenci bilmediğini kullanmaktan kaçınmış ve parantez içindeki kelimeyi olduğu gibi yazmıştır. Eğer kelime son harfi atılıp (رئة) gibi iki harfli kalmışsa neşep ye (ي) sinden önce vav getirilir ve vavdan önceki harfin harekesi de fethalanır. (es-Seyyid ve eş-Şeyh, 1984:164)

Yukarıdaki 50 soru ve cevapları incelendiğinde hataların 37'sinin global (bütüncül) hata türüne,13'ünün ise kısmi hata türüne girdiği görülmektedir. Yani hataların %74'ü global (bütüncül) hata,% 26'sı da kısmi hatadır.

Tablo 1. İkinci Sınıf Sarf Sınavları Puanlarının Sıralı Frekans Dağılımı

Puan	Hata Sayısı (f)	Toplam Hata Sayısı	Puan	Hata Sayısı (f)	Toplam Hata Sayısı		
82	9	1	9	44	28	1	28
70	15	1	15	42	29	3	87
68	16	2	32	40	30	4	120
66	17	2	34	38	31	6	186
64	18	2	36	36	32	6	192
62	19	1	19	32	34	2	68
58	21	2	42	30	35	1	35
56	22	2	44	28	36	2	72
52	24	2	48	26	37	2	74
50	25	1	25	24	38	2	76
48	26	2	52	20	40	3	120
46	27	1	27				

Aritmetik ortalaması: $2218 / 51 = 43,49$

Toplam hata sayısı= 1441

Dizi genişliği: $82-20 = 62$

Tablo 2. Üçüncü Sınıf Sarf Sınavları Puanlarının Sıralı Frekans Dağılımı

Puan	Hata Sayısı (f)	Toplam Hata Sayısı	Puan	Hata Sayısı (f)	Toplam Hata Sayısı		
78	11	1	11	50	25	2	50
68	17	1	17	48	26	4	104
64	18	1	18	46	27	4	108
62	19	3	57	44	28	4	112
60	20	2	40	42	29	2	58
58	21	3	63	40	30	4	120
56	22	1	22	38	31	2	62
54	23	2	46	36	32	2	64
52	24	2	48				

Aritmetik ortalaması: $1902 / 40 = 47,55$

Toplam hata sayısı= 1050

İkinci ve üçüncü sınıfların toplam hata sayıları=2441

Dizi genişliği: $78-36 = 42$

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bulguları değerlendirildiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Sınava katılan 51 ikinci sınıf, 40 üçüncü sınıf olmak üzere toplam 91 öğrenci sarf (morfoloji) teşhis sınavında toplam 2441 hata yapmıştır. Bunların %74'ü global (bütüncül) hata türüne, % 26'sı da kısmi hata türüne girmektedir. Bunun anlamı şudur; dinleyen öğrenci seslerin içerdiği morfolojik sembolleri çözemiyorsa anlayamayacak, konuşan öğrenci anlatmak istediği cümlelerde morfolojik sembolleri doğru kullanamıyorsa düşüncelerini ifade edemeyecek, okuyan öğrenci yazılı harflerin içerdiği morfolojik sembolleri çözemiyorsa okuduğunu anlayamayacak, yazan öğrenci de yazarak anlatmak istediği cümlelerde morfolojik sembolleri doğru kullanamıyorsa mesajını muhatabına doğru ulaştıramayacaktır. O halde bütün dil becerilerini öğretirken sarfa ağırlık verilmelidir. Yalnız bunu sadece teorik olarak açıklayarak değil cümleler içinde uygulamalı bir şekilde öğretmek gerekir. Yukarıdaki soru tipleri buna uygundur. Ayrıca bedel getirme, dönüştürme, yerine koyma, boşluğu doldurma, harekelendirme ve formu doğrultma alıştırmaları çokça yaptırılmalıdır. Bilinmeyen kelimelerin anlamlarını cümlenin gelişinden ya da kelimenin morfolojik yapısından çıkarabilmeleri için öğrencilere sözdizimsel kalıpları ve özellikle aynı kökten türemiş kelimeleri bir arada, çeşitli cümleler içinde öğretmek gerekir. Yalnız şunu da söylemek gerekir. Sadece sarf mükemmel bir şekilde öğrenmek dil becerilerini öğrenmek için asla yeterli değildir. Öğrencilerin kelime ve kalıp hazneleri genişletilmeye çalışılmalıdır. Öğrenci anlama becerisini geliştirmek için çok dinlemeli ve okumalı; anlatma becerisini geliştirmek için ise çok konuşmalı ve yazmalıdır.

Madde analizinde sınava katılan 51 ikinci sınıf, 40 üçüncü sınıf olmak üzere toplam 91 öğrenciden her bir soruyu hatalı cevaplandıranların sayısı şu şekildedir: A.1=49, A.2=55, A.3=46, A.4=53, A.5=68, A.6=54, A.7=38, A.8=32, A.9=73, A.10=49, A.11=49, A.12=50, A.13=57, A.14=60, A.15=68, A.16=47, A.17=64, A.18=35, A.19=39, A.20=64, A.21=26, A.22=43, A.23=49, A.24=58, A.25=29, A.26=61, A.27=42, A.28=47, A.29=62, B.1=43, B.2=54, B.3=56, C.1=38, C.2=44, Ç.1=32, Ç.2=32, Ç.3=35, Ç.4=28, D.1=26, D.2=28, E.1=40, E.2=51, F.1=48, F.2=49, G.1=63, G.2=63, H.1=58, H.2=61, I.1=61, I.2=64

İkinci sınıf öğrencilerinin aldıkları puanların aritmetik ortalaması 43,49, üçüncü sınıf öğrencilerinin aldıkları puanların aritmetik ortalaması ise 47,55'tir.

Bu analizden şu ortaya çıkmıştır: Elli sorudan her birini ne bütün öğrenciler doğru, ne de bütün öğrenciler yanlış cevaplamıştır. Kapalı uçlu ve güdümlenmeli soruların bilenle bilmeyeni ayırt etme özellikleri çok yüksektir. Güvenirlilik katsayılarının da çok yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu tip sorularda doğru cevabı tam bilmeden tahmin etmek mümkün değildir.

Bu analizden çıkardığımız bir başka sonuç da şudur: Hemen hemen bütün sarf konularının uygulamalı bir şekilde tekrarı gerekmektedir. Öğretmenler sarfa ağırlık vermeli, ders kitabı yazarları yeni uygulamalı sarf kitapları yazmalı ve ders programlarında da sarfa gereği kadar zaman ayrılmalıdır.

KAYNAKÇA

Akçay, C. (2001). "Arapça Yazılı Anlatım Öğretiminde Hata Çözümlemesi ve Değerlendirmesi", Ekev Akademi Dergisi, Cilt: 3, Sayı:1, Ankara, Bahar, s. 279-291.

Akçay, C. (2016). "Arapça Dinlediğini Anlama Öğretiminde Hata Çözümlemesi ve Değerlendirmesi", Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi, Cilt: 16, Sayı:43, Ankara, Haziran- Aralık, Bahar, s. 1-30.

Aksan, D. (1990). Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim, Dördüncü Baskı, Ankara, Cilt:1.

Corder, S. P. (1982). "Tahlîl el- Ahtâ", (Mahmûd İsmâ'îl Sînî, İshâk Muhammed el- Emîn), et-Tekâbul el-Lugavî ve Tahlîl el- Ahtâ', er-Riyâd, s.279-291.

Demirel, Ö. (2003). Yabancı Dil Öğretimi Dil Pasaportu Dil Biyografisi Dil dosyası, Ankara: Pegem Yayıncılık.

Emiroğlu, S. ve Pınar, F. N. (2013). “Dinleme Becerisinin Diğer Beceri Alanları İle İlişkisi”, Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/4 Spring: 769-782.

el-Hûlî, Muhammed ‘Ali. (2000). Arapça Öğretim Metotları, (Çev. Cihaner Akçay), Ankara.

Kahraman, A. (2015). “Dinleme Becerisi Öğretimi ya da Külkedisi Sinderella”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 5. s.144 -159.

Karagöz, A. (2010/2). “ Türkçe ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Dinleme Stratejilerinin Deđerlendirilmesi”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 29:42, s.39-55.

Muhammed, ‘Abdu’l-Hâlik Muhammed. (1996). İhtibârâtı’l –Luga, İkinci Baskı,er-Riyâd.

Mustafâ, ‘Abdullah ‘Alî, (1993). ‘ilmü’l-Luga,Trâblus-Libyâ.

es-Seyyid,İbrâhîm Yûsuf ve eş-Şeyh,Muhammed er-Rifâ ‘î.(1984).el- Kavâ ‘id el- ‘Arabiyye el-Müyessere (es-Sarf),er-Riyâd.

Tabak, G. ve Göçer, A.(2014). “ Dinleme Becerisinin Geliştirilmesinde Parçadan Bütüne ve Bütünden Parçaya İşlemler”, International Journal of Language Academy, ISSN: 2342- 0251, Volume 2/1 Spring 2014, p. 127/ 135 (133).

Türkçe Sözlük(1988),TDK,Ankara.

Uralgiray,Y.(1986).İlk ve İleri Dilbilgisi, Riyad,Cilt:1-2.